

INTELEKTUĀLĀ ĪPAŠUMA MVU REZULTĀTU PĀRSKATS PAR 2022. GADU KOPSAVILKUMS

2022. gada septembris

Kopsavilkums

Eiropas mazie un vidējie uzņēmumi (MVU) ir būtiska Eiropas Savienības ekonomikas daļa. MVU ir būtiski svarīgi, lai veicinātu inovāciju ES, jo tie izstrādā jaunus risinājumus galvenajām problēmām, ar kādām saskaras ES, tādām kā resursu efektivitāte un klimata pārmaiņas. Turklāt MVU palīdz izplatīt šīs inovācijas un piedāvātos risinājumus visā ES vietējā, reģionālā un starptautiskā līmenī. Lai MVU saglabātu vislabākajos apstākļos savu nozīmīgumu ES, ir ļoti svarīgi atbalstīt MVU to inovāciju aizsardzības ziņā. Pētījumi liecina par pozitīvu korelāciju starp īpašumtiesībām uz IĪT un ekonomiskajiem rādītājiem, kas MVU ir īpaši spēcīga. Tādējādi intelektuālā īpašuma aizsardzība ir ļoti svarīga ES un *EUIPO* stratēģijām MVU atbalstam.

Eiropas Savienības Intelektuālā īpašuma birojs (*EUIPO*) ar Eiropas Intelektuālā īpašuma tiesību pārkāpumu novērošanas centra starpniecību 2016. gadā un 2019. gadā veica pirmos divus IĪ MVU rezultātu pārskata pētījumus, lai labāk izprastu, kā un kāpēc MVU izmanto vai neizmanto IĪT. MVU rezultātu pārskatīšanas trešā kārtā notika 2022. gadā. Dati tika vākti no 8372 MVU visās 27 ES dalībvalstīs, tostarp no 4278 reģistrētu IĪT īpašniekiem un 4094 MVU, kuriem nepieder reģistrētas IĪT. Aptaujas intervijas notika no 2022. gada marta līdz maijam. Šis 2022. gada pētījums ir balstīts uz 2019. gada aptaujas anketas saīsinātu pārskatītu versiju. Pārskatīšanas process ietvēra apspriešanos ar *EUIPO* MVU ekspertu grupas dalībniekiem.

Intelektuālā īpašuma MVU rezultātu pārskatā par 2022. gadu ir sniegti vērtīgi dati, kas varētu kalpot Eiropas Komisijas MVU stratēģijas ilgtspējīgai un digitālai Eiropai ⁽¹⁾ un Rīcības plāna IĪ jomā ⁽²⁾ īstenošanai. Rezultātu pārskata dati ir būtiski arī, lai uzlabotu *EUIPO* iniciatīvas, kuru mērķis ir atbalstīt Eiropas MVU, tostarp MVU programmā, un kuras sāktas sadarbībā ar Eiropas Komisiju un valstu un reģionālajiem IĪ birojiem, reaģējot uz Covid-19 pandēmijas ietekmi uz MVU. Izstrādājot jaunas iniciatīvas MVU atbalstam, *EUIPO* ņems vērā rezultātu pārskata datus.

⁽¹⁾ Eiropas Komisija. Paziņojums par MVU stratēģiju ilgtspējīgai un digitālai Eiropai, 2020. gada marts.

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM%3A2020%3A103%3AFIN>.

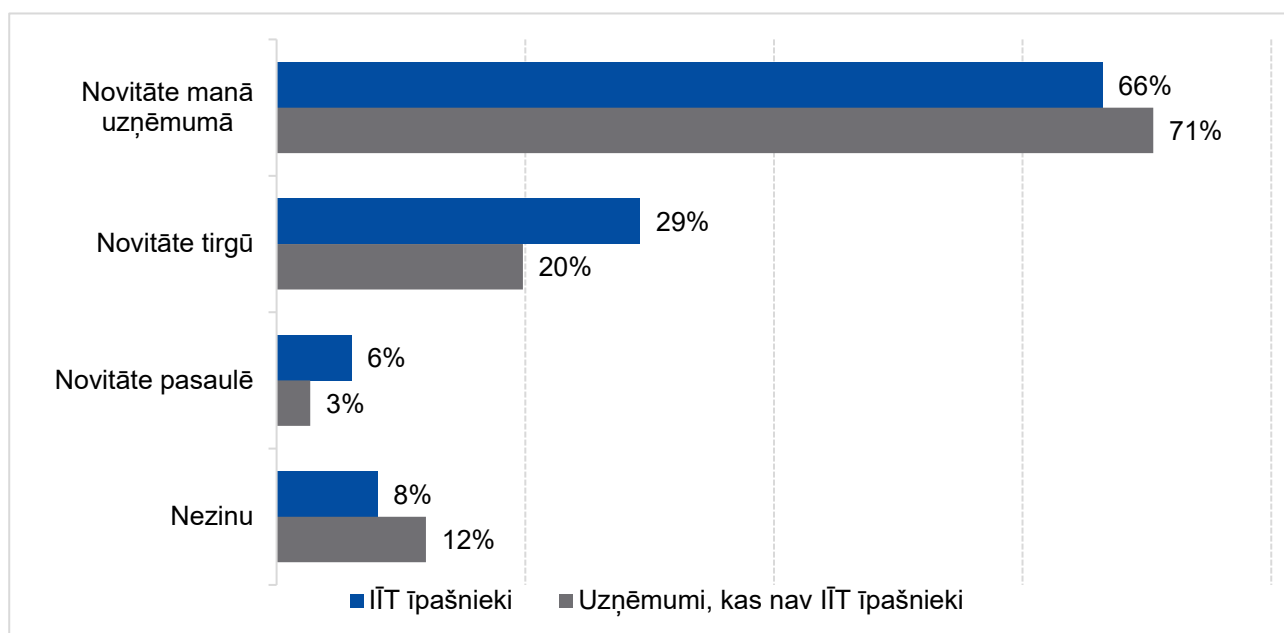
⁽²⁾ Eiropas Komisija. Paziņojums par Rīcības plānu intelektuālā īpašuma jomā ES atveseļošanas un noturības atbalstam, 2020. gada novembris. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:52020DC0760>.

Inovācijas un uzņēmējdarbības attīstība

Par pēdējo trīs gadu laikā savos uzņēmumos ieviestām inovācijām ziņo **60 % MVU**. No tām 70 % inovāciju tika raksturotas kā novitātes pašos MVU, 21 % no inovācijām bija novitātes tirgū, bet 3 % – pasaulē. Inovāciju ieviešana ir izplatītāka reģistrēto IĪT īpašnieku vidū (77 %) salīdzinājumā ar tiem uzņēmumiem, kas nav IĪT īpašnieki (57 %).

Reģistrētu intelektuālā īpašuma tiesību īpašnieki, kas ir ieviesuši inovācijas, biežāk ziņo, ka viņu uzņēmums ir bijis pirmais, kas īsteno uzlabošanas **attiecīgajā tirgū** salīdzinājumā ar tiem uzņēmumiem, kas nav IĪT īpašnieki (attiecīgi 29 % un 20 %), vai **pasaulē** (attiecīgi 6 % un 3 %). Turpretī reģistrēto IĪT īpašnieki retāk nekā tie uzņēmumi, kas nav IĪT īpašnieki (attiecīgi 66 % un 71 %), ziņo, ka attiecīgo inovāciju jau ir īstenojuši citi uzņēmumi un ka tā ir **novitāte tikai konkrētajam uzņēmumam**.

Attēls 0.1. Inovāciju ieviesta novitāte (atbilstoši IĪT īpašumtiesībām)

Bāze: MVU, kas ievieša jebkādas inovācijas (IĪT īpašnieki = 3374, tie, kas nav IĪT īpašnieki = 2402).

Jautājums: Nr. 3. Cik Jums ir zināms — cik liels jaunums ir Jūsu ieviestie uzlabojumi?

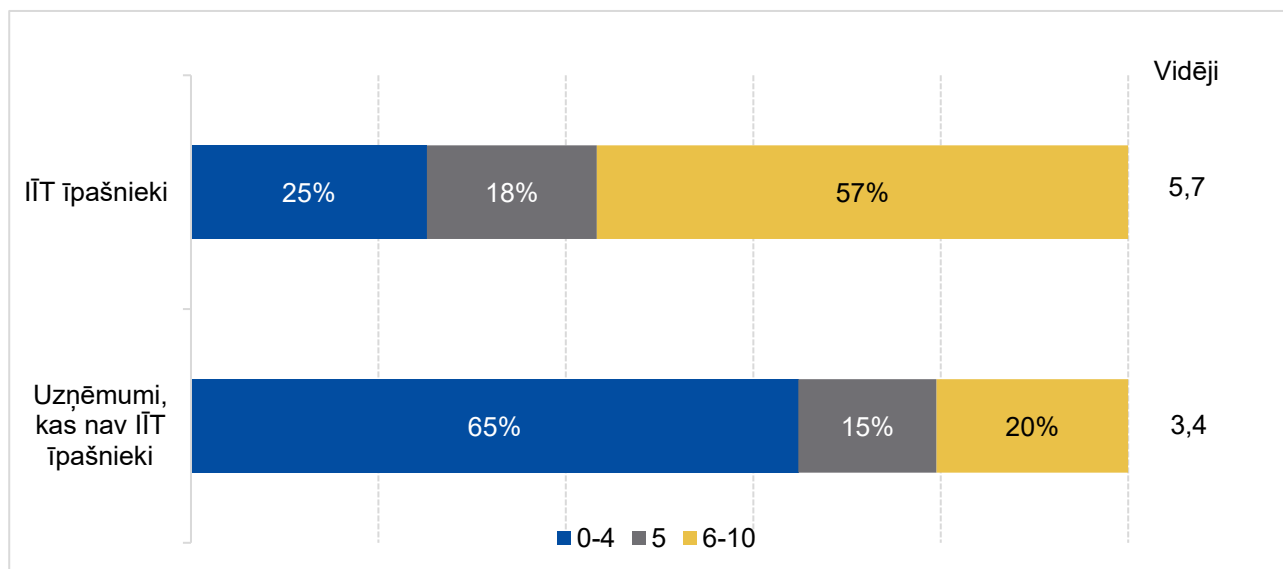
Avots, ko MVU visbiežāk izmanto, lai atrastu informāciju, kas ir būtiska to uzņēmējdarbības attīstībai, ir **uzņēmējdarbības un tirdzniecības veicinātāji** (izmanto 73 % MVU), kam seko valsts iestādes vai struktūras (65 %) ⁽³⁾.

⁽³⁾ Informācijas avota izmantošana ietver visas atbildes, kas nozīmē, ka respondents izmantojis šo avotu, pat ja viņš to vispār nav uzskatījis par lietderīgu.

Intelektuālā īpašuma aizsardzības pasākumu izmantošana

Vērtējot skalā no 0 līdz 10 punktiem, **75 % MVU, kas ir IĪT īpašnieki, vērtē savas zināšanas par IĪT ar 5 punktiem vai augstāk** salīdzinājumā ar 35 % MVU, kuriem nepieder IĪT.

Attēls 0.2. Zināšanas par intelektuālā īpašuma tiesībām (atbilstoši IĪT īpašumtiesībām)

Bāze: Visi MVU (IĪT īpašnieki = 4278, tie, kas nav IĪT īpašnieki = 4094).

Jautājums: Nr. 1. Kā jūs vērtējat savas zināšanas par intelektuālā īpašuma tiesībām (IĪT)? (skalā 0-10)

Par reģistrētām IĪT ziņo 10 % MVU. Tas atbilst datiem par 2021. gada IĪT un uzņēmumu darbības rādītājiem ES Uzņēmumu līmeņa analīzes ziņojumā ⁽⁴⁾. **Valsts preču zīme** ir visbiežāk reģistrētais IĪT veids, kas pieder 6 % MVU. Tam seko **ES preču zīmes** un **patenti** (abi kopā – 4 %). Visbiežāk izmantotie citi (nereģistrēti) IĪ aizsardzības pasākumi ir “citi alternatīvi pasākumi” (kas ietver domēnu vārdus). Par šādiem pasākumiem, kas ir to īpašumā, ziņo 39 % MVU, tādējādi šī grupa ir visbiežāk izmantotais IĪ aizsardzības pasākums. Tam seko **komercnoslēpumi** (19 %), **nereģistrētas dizainparaugu tiesības** (16 %) un **datubāzu tiesības** (13 %).

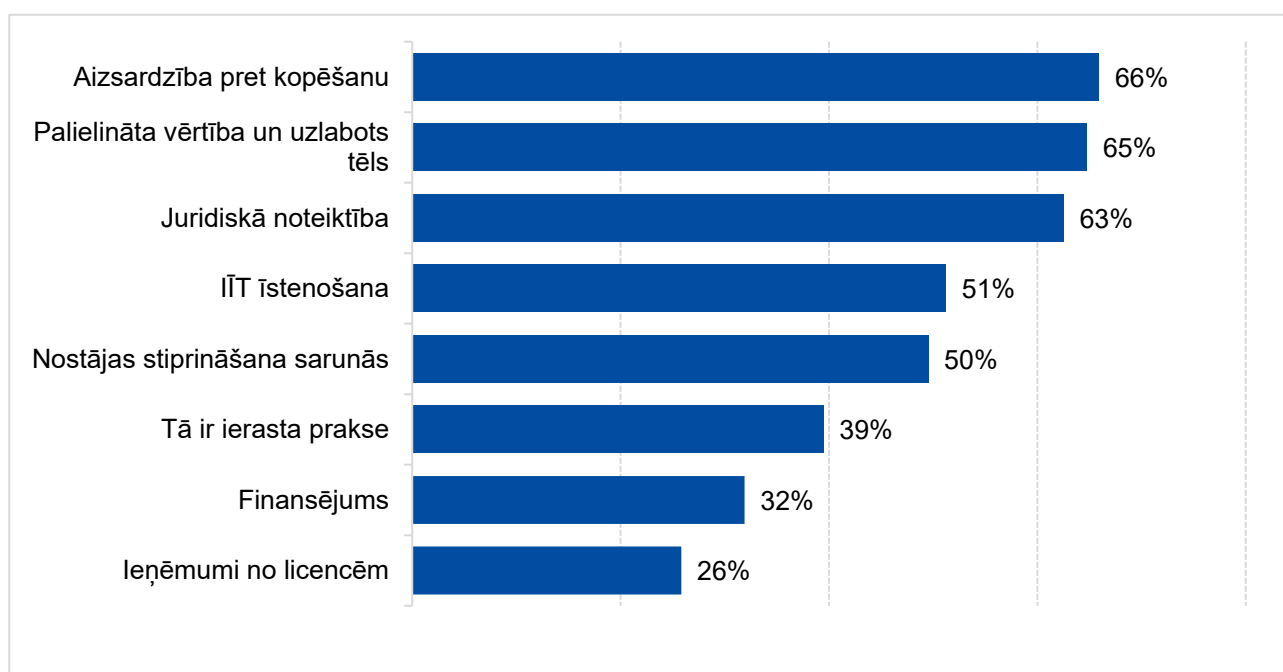
⁽⁴⁾ Eiropas Savienības Intelektuālā īpašuma birojs un Eiropas Patentu birojs. Uzņēmumu līmeņa analīzes ziņojums par intelektuālā īpašuma tiesībām un uzņēmumu darbību Eiropas Savienībā. 2021. gada februāris https://euipo.europa.eu/tunnel-web/secure/webdav/guest/document_library/observatory/documents/reports/IPContributionStudy/IPR_firm_performance_in_EU/2021_IP_Rights_and_firm_performance_in_the_EU_en.pdf.

No MVU, kam pieder reģistrētās IĪT, 45 % ir mēģinājuši **gūt finansiālu labumu**, izmantojot savus intelektuālos aktīvus vai nu tieši, pārdodot vai licencējot, vai netieši, piemēram, izmantojot savu reģistrēto IĪT portfeli uzņēmējdarbības attīstībai. Vairāk nekā trešdaļa MVU (36 %), kam pieder reģistrētās IĪT, ir **sekmīgi** guvuši finansiālu labumu, izmantojot savas reģistrētās IĪT, salīdzinājumā ar 11 %, kas ir mēģinājuši to darīt, bet piedzīvojuši neveiksmi.

IĪT reģistrācija

Galvenie iemesli, kāpēc MVU reģistrē IĪT, ir tādi, ka tie palīdz novērst to risinājumu, produktu vai pakalpojumu kopēšanu no citu uzņēmumu puses (66 %), kam seko uzņēmuma vērtības palielināšanās un tēla uzlabošana (65 %), kā arī labākas juridiskās noteiktības garantija (63 %). MVU, kuri ir reģistrējuši savas IĪT, visbiežāk to ir darījuši vienas ES dalībvalsts IĪ birojā (tā ir darījuši 47 % MVU, kam ir reģistrētas IĪT) vai vairāku dalībvalstu IĪ birojos (31 %). No MVU, kam ir reģistrētas IĪT, 15 % ir reģistrējuši savas IĪT EUIPO.

Attēls 0.3. Iemesli IĪT reģistrēšanai (kopumā)

Bāze: MVU, kas reģistrējuši IĪT (skaits = 4278).

Jautājums: Nr. 8. Kāpēc Jūsu uzņēmums reģistrēja IĪT?

Nedaudz vairāk nekā puse (54 %) MVU, kas ir reģistrējuši IĪT, ziņo, ka tie ir saskārušies ar grūtībām, to darot. MVU visbiežāk atsaucās uz **reģistrācijas izmaksām**, kas tika uzskatītas par augstām. Tas atbilst 2016. gada datiem, kuros arī aptuveni puse MVU apgalvoja, ka ir saskārušies ar grūtībām. No MVU, kam ir reģistrētas IĪT, 20 % ir minējuši gan **augstās IĪ biroju maksas**, gan **augstās IĪ pilnvaroto maksas** kā grūtības, ar kurām tie saskārušies. Trešā lielākā problēma bija tā, ka **reģistrācija ir aizņēmusi pārāk ilgu laiku** (19 %).

Šīs reģistrācijas pozitīvu ietekmi saskatīja 93 % MVU, kas ir reģistrējuši IĪT. Visbiežāk MVU ar reģistrētām IĪT ziņoja, ka reģistrācija ir uzlabojusi uzņēmuma reputāciju vai tēlu (minēja 60 %), ka tā

tiem ir nodrošinājusi labāku IĪ aizsardzību (58 %) un ka tā ir nodrošinājusi labākas uzņēmējdarbības perspektīvas ilgtermiņā (48 %).

Visbeidzot, aplūkojot tos MVU, kas nav reģistrējuši IĪT, visbiežāk minētais iemesls ir tāds, ka tie nesaskata papildu ieguvumus no šādas rīcības: Kā IĪT neregistrēšanas iemeslu to norādīja 35 % MVU. Citi iemesli tika minēti ievērojami retāk. Pārējie trīs visbiežāk minētie iemesli bija, ka uzņēmumi uzskatīja, ka to intelektuālais īpašums nav pietiekami inovatīvs, lai reģistrētu IĪT (20 %), ka viņiem nav pietiekamu zināšanu (19 %) vai ka nav izpildītas prasības attiecībā uz reģistrāciju (19 %).

IĪT pārkāpumi

Lielākā daļa MVU (85 %), kam pieder reģistrētas IĪT, ir paļāvušies uz konkrētiem pasākumiem, lai konstatētu iespējamus IĪT pārkāpumus. Tomēr tas ne vienmēr tiek darīts, veicot mērķtiecīgu tirgus uzraudzību. Uzņēmumi galvenokārt paļaujas uz nesistemātiskiem ieguldījumiem, piemēram, **klientu atsauksmēm** (ko izmanto 41 % MVU ar reģistrētām IĪT) vai **nejaušu informāciju**, kura tos sasniedz (40 %). Sistemātiska uzraudzība ir retāk izplatīta: ārpalpojuma IĪT pārkāpumu atklāšanai izmanto 26 % no šiem MVU, un 17 % no tiem sistemātiskai uzraudzībai ir piesaistījuši savus darbiniekus.

IĪT pārkāpumus saistībā ar viņu īpašumā esošajām IĪT ir piedzīvojuši 15 % reģistrēto IĪT īpašnieku. IĪT pārkāpumi visbiežāk bija saistīti ar preču zīmēm. Par šāda veida IĪT pārkāpumu ir ziņojuši 14 % MVU ar reģistrētām IĪT. Gandrīz 9 no 10 (89 %) no tiem ir veikuši pasākumus, lai īstenotu savas intelektuālā īpašuma tiesības, galvenokārt tiešās sarunās (43 %).

Visbiežāk minētā IĪT pārkāpuma ietekme ir tāda, ka MVU, kas piedzīvojuši pārkāpumu, **vairāk apzinās IĪT aizsardzības nepieciešamību** (par ko ziņojuši 46 % MVU, kas piedzīvojuši pārkāpumu). Cita biežāk minētā ietekme bija **apgrozījuma samazinājums** (36 %) un uzņēmuma reputācijas aizskārums (31 %).

INTELEKTUĀLĀ ĪPAŠUMA MVU REZULTĀTU PĀRSKATS PAR 2022. GADU

© Eiropas Savienības Intelektuālā īpašuma birojs

Pārpublicēšana ir atļauta, ja tiek norādīts avots